

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять та організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ»

*(для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання
зі спеціальності 242 – Туризм)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2022

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Інноваційні технології в туризмі» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 242 – Туризм) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Н. М. Влащенко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. – 48 с.

Укладач канд. екон. наук, доц. Н. М. Влащенко

Рецензент

І. М. Писаревський, доктор економічних наук, професор Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства, протокол № 17 від 01.07.2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Практичні (семінарські) заняття.....	5
2 Самостійна робота студентів.....	7
3 Система поточного та підсумкового контролю знань.....	10
4 Підготовка до практичних занять.....	13
Список рекомендованих джерел.....	43

ВСТУП

Інноваційні технології в туризмі є одним з ключових факторів успіху для підприємств цієї сфери, який здійснюється на вищому рівні керівництва компанії. Його ціллю є визначення основних напрямів науково-технічної та виробничої діяльності підприємства. Інноваційні технології зумовлюють створення необхідних умов для сталого розвитку туристських підприємств, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності туристських послуг на рівні міжнародних стандартів.

Метою вивчення дисципліни є ознайомлення студентів із теоретичними основами інноваційного менеджменту в туризмі, розроблення та запровадження інноваційного туристського продукту, використання інформаційних технологій у його формуванні, обслуговуванні туристів; застосування нових інформаційних технологій комплектування, просування та продажу турів; формування знань щодо новітніх механізмів та методів управління міжнародними та вітчизняними підприємствами сфери туризму.

Предмет вивчення дисципліни – напрями інноваційної діяльності підприємств туризму.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських), лабораторних. На лекціях розглядаються основні питання курсу. Найважливіші та найскладніші питання винесено на розгляд та обговорення під час практичних занять. Поглиблене вивчення окремих питань і закріплення знань здійснюється під час виконання самостійної роботи, якій приділяється значна увага.

1 ПРАКТИЧНІ (СЕМІНАРСЬКІ) ЗАНЯТТЯ

Теми практичних (семінарських) занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентами теоретичних знань, отриманих на лекціях і під час самостійного вивчення матеріалу дисципліни та виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямованого на формування вмінь і навичок із виконання певних видів робіт, а саме проведення аналізу й подання обґрунтованих висновків щодо напрямів удосконалення інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах.

Усі практичні заняття проходять за планом проведення практичних (семінарських) занять (табл. 1).

Таблиця 1 – План проведення практичних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 242 – Туризм

Номер заняття	Зміст	Кількість годин	
		Денне навчання	Заочне навчання
1	2	3	4
МОДУЛЬ 1 ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ		34	6
Змістовий модуль 1.1 Організаційно-економічні засади розвитку інноваційних технологій			
1	Тема 1 Теорії інноваційного розвитку: технологічні уклади розвитку та їх особливості у сфері туризму	3	0,5
2	Тема 2 Інноваційні процеси в туризмі: інноваційні процеси в управлінні туристськими підприємствами та просуванні туристського продукту на ринок	3	0,5
3	Тема 2 Інноваційні процеси в туризмі: система динамічного моделювання туристського бізнесу	2	0,5
4	Тема 3 Державне регулювання інноваційної діяльності: нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності в сфері туризму	2	0,5

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Усього за ЗМ 1.1		10	2,0
Змістовий модуль 1.2 Реалізація інноваційних технологій у туризмі			
5	Тема 4. Інформаційні інноваційні технології в процесах туристського обслуговування: інноваційні технології в інформаційному просторі підприємств туризму	5	1,0
6	Тема 5 Інноваційні проекти в туризмі: нові види та форми організації подорожей	5	0,5
7	Тема 5 Інноваційні проекти в туризмі: маркетингові інновації в туризмі	4	0,5
Усього за ЗМ 1.2		14	2,0
Змістовий модуль 1.3 Фінансове та інвестиційне забезпечення впровадження інноваційних технологій в туризмі			
8	Тема 6 Правові аспекти інноваційної діяльності: правове забезпечення інноваційної діяльності	5	1,0
9	Тема 7 Фінансове та інвестиційне забезпечення впровадження інноваційних технологій в туризмі: фінансове та інвестиційне забезпечення реалізації інновацій в туризмі	5	1,0
Усього за ЗМ 1.3		10	2,0

За кожною темою викладач проводить семінарське заняття, на якому організує обговорення зі студентами питань із тем, визначених робочою навчальною програмою, формує вміння та навички практичного застосування теоретичних положень навчальної дисципліни шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань.

Завдання містить проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, встановлення загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язання контрольних завдань, тестовий контроль, перевірку й оцінювання.

Підсумкові оцінки за кожне заняття заносять до журналу. Оцінки, отримані студентом на семінарських заняттях, ураховують під час виставлення

поточної оцінки за змістовими модулями з навчальної дисципліни «Інноваційні технології в туризмі».

Проведення практичного заняття базується на попередньо підготовленому матеріалі: тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, пакетах завдань різного ступеня складності для розв'язання студентами на занятті, групі письмових та усних питань за темою практичного (семінарського) заняття.

2 САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів є важливим елементом успішного засвоєння матеріалу дисципліни. Основою тут є самостійна праця студентів із вітчизняними та закордонними джерелами, нормативними актами у сфері інноваційного менеджменту.

Перелік питань для самостійного опрацювання подано в таблиці 2.

Таблиця 2 – Перелік питань для самостійного опрацювання для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 242 – Туризм

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання (за ЗМ і темами)	Кількість годин		Рекомендовані джерела
		Денне навчання	Заочне навчання	
1	2	3	4	5
Модуль 1 Інноваційні технології в туризмі				
ЗМ 1 Організаційно-економічні засади розвитку інноваційних технологій				
Тема 1 Теорії інноваційного розвитку	1.1 Економічний розвиток суспільства і підприємницької діяльності. 1.2 Циклічний розвиток економіки. Дослідження М. Д. Кондратьєва, теорія інноваційних процесів Й. Шумпетера. 1.3 Роль підприємництва в інноваційних процесах.	7	7	Основні [13–15]; додаткові [19–21, 23–24, 26]; інтернет-ресурси [28, 29, 34, 37]

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
Тема 2 Інноваційні процеси в туризмі	2.1 Інновації в управлінні туристськими підприємствами. 2.2 Інноваційні процеси в просуванні та комерціалізації туристського продукту. 2.3 Динамічне моделювання туристського бізнесу. 2.4 Управління інноваціями. Управління знаннями	7	7	Основні [13–15]; додаткові [16, 19–23]; інтернет-ресурси [31, 32,37]
Тема 3 Державне регулювання інноваційної діяльності	3.1 Вплив політичної, економічної та соціальної сфер на інноваційні процеси в туризмі. 3.2 Роль Всесвітньої туристської організації в стимулюванні й розповсюдженні інновацій. 3.3 Державна підтримка та стимулювання інноваційних процесів. 3.4 Регулювання інноваційної діяльності у технологічно-розвинених країнах світу. 3.5 Система державного регулювання інноваційних процесів в Україні. 3.6 Державна підтримка інноваційної діяльності в туризмі	6	7	Нормативні [1–12]; основні [13–15]; додаткові [16, 19–23]; інтернет-ресурси [27, 29, 31, 32, 34]
Усього за ЗМ 1		20	21	
ЗМ 2 Реалізація інноваційних технологій у туризмі				
Тема 4 Інформаційні інноваційні технології в процесах туристського обслуговування	4.1 Інформаційні технології, їх упровадження у виробничі процеси підприємств туризму. 4.2 Способи розповсюдження інноваційних продуктів. 4.3 Застосування інформаційних технологій у туризмі. 4.4 Глобальні розподільні системи. 4.5 Електронна комерція	7	10	Основні [13–15]; додаткові [17, 18, 22]; інтернет-ресурси [27, 30, 31, 32, 37]

Закінчення таблиці 2

1	2	3	4	5
Тема 5 Інноваційні проекти в туризмі	5.1 Нові види та форми організації подорожей. 5.2 Маркетингові інновації в туризмі	7	11	Основні [13–15]; додаткові [17, 18, 22]; інтернет-ресурси [33, 35, 36]
Усього за ЗМ 1.2		14	21	
Змістовий модуль 1.3 Фінансове та інвестиційне забезпечення впровадження інноваційних технологій в туризмі				
Тема 6 Правові аспекти інноваційної діяльності	6.1 Інтелектуальний продукт як власність. 6.2 Інтелектуальний продукт як товар. 6.3 Використання прав на інтелектуальну власність у сфері туризму. 6.4 Охорона та захист інтелектуальної власності	10	11	Нормативні [1–12]; основні [13–15]; додаткові [17, 19, 20, 22, 23]; інтернет-ресурси [27, 31, 32, 34, 37]
Тема 7 Фінансове та інвестиційне забезпечення впровадження інноваційних технологій у туризмі	7.1 Економічні основи, джерела, форми та методи фінансового забезпечення інноваційної діяльності. 7.2 Методи оцінки інноваційних проектів. 7.3 Ризики інноваційних проектів	10	10	Нормативні [1–12]; основні [13–15]; додаткові [16, 17, 19, 20, 22, 25]; інтернет-ресурси [29, 31, 37]
Усього за ЗМ 3		20	21	
Виконання індивідуального завдання (контрольної роботи)		0	30	
Підсумковий контроль		15	15	
Усього за модулем 1		69	108	

Самостійна робота – інструмент опанування навчального матеріалу в час, вільний від обов’язкових навчальних занять. Основними видами самостійної роботи студентів є такі:

- обов’язкове вивчення або закріплення матеріалу, отриманого на лекціях;
- опрацювання та вивчення інформації з джерел, рекомендованих до вивчення;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, дискусій, роботи у групах, опитування, тестування;
- контрольна перевірка кожним студентом якості особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.

3 СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Оцінювання знань, умінь та навичок студентів ураховує види занять, які згідно з програмою дисципліни «Інноваційні технології в туризмі» передбачають лекційні, практичні (семінарські) заняття, а також самостійну роботу та виконання індивідуальних завдань.

Контрольні заходи для студентів денного навчання включають поточний і підсумковий контроль.

Перевірка й оцінювання знань студентів проводиться в таких формах:

- оцінювання знань студента під час практичних (семінарських) занять;
- оцінювання знань студента під час лабораторних занять;
- виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (у вигляді ІНДЗ);
- проведення проміжного контролю (опитування або письмові завдання);
- проведення контролю знань за змістовними модулями;
- проведення підсумкового (письмового) заліку.

Загальна оцінка за змістовий модуль складається з поточних оцінок, яку студент отримує під час практичних (семінарських) занять та оцінок за змістові модулі.

Загальна (модульна) оцінка з дисципліни визначається як середнє арифметичне оцінок за змістовні модулі, оцінки за виконання індивідуального завдання та оцінки за результатами підсумкового іспиту.

Оцінювання знань студента здійснюється під час практичних (семінарських) занять та виконання індивідуальних завдань і проводиться за 4 - бальною шкалою за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблеми, що розглядається;
- ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- уміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, що винесені на розгляд в аудиторії;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та роботи висновки.

Знання матеріалу оцінюється за чотири-бальною системою та згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS (табл. 3).

Таблиця 3 – Шкала перерахунку оцінок результатів контролю знань студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ECTS оцінка	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
1	2	3	4
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
74–81	C		
64–73	D		
60–63	E	Задовільно	

Продовження таблиці 3

1	2	3	4
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінювання знань студента проводиться за чотирибальною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно):

1. Для одержання оцінки «5» («відмінно») студент повинен:

- укластися у встановлений термін підготовки відповіді;
- викладати теоретичний матеріал чітко, коротко, зв'язано й обґрунтовано;
- уміти оперативно розібратися в запропонованій ситуації, грамотно оцінити її та обґрунтувати ухвалене рішення;
- впевнено відповідати на запитання членів екзаменаційної комісії й без зауважень із їхнього боку.

2. Для одержання оцінки «4» («добре») студент повинен:

- укластися у встановлений термін підготовки відповіді;
- викладати теоретичний матеріал обґрунтовано й складно;
- не утруднятися у виборі рішення під час аналізу запропонованої ситуації;
- уміти обґрунтувати ухвалене рішення;
- добре відповідати на запитання членів екзаменаційної комісії.

3. Для одержання оцінки «3» («задовільно») студент повинен:

- викладати теоретичний матеріал у доступній для розуміння формі;
- розібратися в запропонованій ситуації й розробити пропозиції щодо її рішення;
- позитивно відповідати на запитання членів екзаменаційної комісії;

– допускаються недостатньо впевнені й чіткі відповіді, але вони повинні бути правильні.

4. Оцінку «2» («незадовільно») одержують студенти, відповіді яких можуть бути оцінені нижче вимог, сформульованих у попередньому пункті.

4 ПІДГОТОВКА ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1 Інноваційні технології в туризмі

ЗМ 1.1 Організаційно-економічні засади розвитку інноваційних технологій

Заняття 1

Тема 1 Теорії інноваційного розвитку

Тема заняття «Технологічні уклади розвитку та їхні особливості у сфері туризму»

План:

1. Технологічні уклади розвитку.
2. Вплив науково-технічних нововведень на розвиток туризму.
3. Види інновацій в туризмі за класифікаційними ознаками.

1. Мета заняття: засвоєння студентами сутності, основних понять, та особливостей технологічних укладів розвитку світового господарства та визначення їхніх особливостей у галузі туризму в сучасних умовах господарювання.

2. Методика проведення практичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття; обговорення питань, які виникли після вивчення лекційного матеріалу; контроль за виконанням домашнього завдання.

3. Питання з теоретичної частини заняття.

Поняття технологічного укладу.

Цикли еволюції світової економічної та політичної системи.

Характеристика розвитку сучасних інноваційних систем.

CALS-технології та їхній розвиток.

Види інновацій у туризмі.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами циклічного розвитку економіки, дослідження М. Д. Кондратьєва, теорія інноваційних процесів Й. Шумпетера.

5. Методика організації самостійної роботи студентів. Студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

Охарактеризуйте дослідження М. Д. Кондратьєва про циклічний розвиток економіки.

В чому полягає сутність теорії інноваційних процесів Й. Шумпетера?

Подайте визначення понять «технологічний уклад», «CALS-технології».

Визначте місце науково-технічних нововведень у системі інноваційної діяльності підприємств сфери туризму.

Охарактеризуйте вплив науково-технічних нововведень на розвиток туризму.

Назвіть основні цілі впровадження науково-технічних нововведень.

Охарактеризуйте еволюцію світової економічної та політичної системи.

Визначте необхідні умови розвитку інновацій у туризмі за класифікаційними ознаками.

6. Практичні завдання.

Практичне завдання 1

Технологічні устрої розвитку

Порядок виконання роботи

В процесі виконання завдання № 1 студентам необхідно висвітлити наступні питання:

1. Загальна характеристика технологічних устроїв розвитку та їх значення в еволюції технології та інноватики суспільства (єдине завдання, яке виконується незалежно від варіанта роботи).

2. За варіантами виконання роботи:

2.1. Охарактеризувати хронологію розвитку технологічного устрою (структуру устрою за роками, супутній К-цикл, розподіл найбільших компаній за датами виникнення, ключові фактори технологічного устрою).

Для 3–5 технологічних устроїв розвитку варто також охарактеризувати динаміку патентів, що надавалися.

2.2. Вказати знакову початкову подію, яка сприяла формуванню відповідного технологічного устрою.

2.3. Охарактеризувати країни, які мали вирішальний вплив на формування технологічного устрою та особливості процесу виробництва в цих країнах.

2.4. Навести особливості економічних відносин даного технологічного устрою:

– роль держави у розвитку виробництва (дотації, оподаткування, програми інвестування);

– характеристика продуктивних сил (рівень кваліфікації персоналу, тривалість робочого дня, рівень оплати праці);

– характеристика конкурентної ситуації в провідних галузях (підприємства-лідери, якість продукції (послуг), цінова стратегія, розподіл ринку).

Варіанти для виконання роботи наведені в таблиці 4.

Таблиця 4 – Варіанти для виконання практичного завдання

Номер варіанта	Назва роботи	Примітки
1	2	3
1	I Технологічний устрій. Початок першої промислової революції	VI Технологічний уклад (нанотехнології) і VII технологічний уклад (епоха когнітивних технологій) можуть бути розглянути студентами додатково, незалежно від основного варіанта завдання з метою підвищення загальної оцінки
2	II Технологічних устрій. Епоха пари	
3	III Технологічний устрій. Епоха сталі	
4	IV Технологічний устрій. Епоха нафти	
5	V Технологічний устрій. Епоха комп'ютерів і телекомунікацій (науково-технологічна революція)	

Практичне завдання 2

Класифікація підприємств за типом інноваційної поведінки

Порядок виконання роботи

В процесі виконання роботи студентам необхідно навести приклади підприємств за типом інноваційної поведінки за Х. Фризевинкелем у відповідності з варіантом.

Варіанти для виконання роботи № 2 наведені в таблиці 5.

Таблиця 5 – Варіанти для виконання роботи № 2

Варіант № 1	Варіант № 2	Варіант № 3	Варіант № 4
Леви, слони, бегемоти	Лисиці	Ластівки	Миші

В процесі виконання роботи № 2 студентам необхідно:

1. Незалежно від варіанта коротко порівняти типи інноваційної поведінки підприємств за Х. Фризевинкелем.

2. Навести приклад підприємств, що відповідають технологічному устрою в міжнародній практиці за варіантом, а також проаналізувати:

2.1. Характеристику продукції, що випускається (послуг, що надаються): види продукції (послуг), широту асортименту, географічні масштаби розповсюдження.

2.2. Опис основних конкурентів.

2.3. Положення на ринку (позиціонування досліджуваного підприємства відносно конкурентів, визначення місця підприємства в стратегічній групі).

2.4. Основні напрями (тенденції, перспективи) розвитку досліджуваного підприємства, його стратегічні орієнтири.

2.5. Характеристика інноваційного розвитку підприємства (рівень інноваційних досліджень, наявність інноваційних лабораторій, обсяги інвестування інноваційної діяльності, характеристика PR-кампаній інноваційної продукції (послуг) та інших каналів розповсюдження інноваційної продукції (послуг)).

7. Джерела: основні [13–15]; додаткові [19–21, 23–24].

Заняття 2

Тема 2 Інноваційні процеси в туризмі

Тема заняття «Інноваційні процеси в управлінні туристськими підприємствами та просуванні туристського продукту на ринок»

План:

1. Інновації в управлінні туристськими підприємствами.

2. Інноваційні процеси в просуванні та комерціалізації туристського продукту.

1. Мета заняття: засвоєння студентами сутності й особливостей інноваційних форм управління туристськими підприємствами в межах країни та в міжнародному масштабі, а також визначення інновацій у системі просування та комерціалізації туристського продукту.

2. Методика проведення практичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття; контроль за виконанням домашнього завдання.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

Форми співробітництва в туризмі.

Стратегічні альянси в міжнародному туризмі.

Ділова корпорація як нова форма фінансування готельних підприємств.

Добровільні союзи як форма партнерських відносин.

Електронна торгівля як нова форма ринкових відносин.

Споживчий маркетинг (CRM).

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами з сучасного стану співробітництва в туризмі й готельному господарстві; про інноваційні процеси в просуванні й комерціалізації туристського продукту в різних розвинених із точки зору туризму країнах.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

Назвіть недоліки та переваги стратегічних туристських альянсів.

Наведіть приклади стратегічних альянсів, ділових корпорацій, добровільних союзів у сфері туризму.

Чим відрізняються умови вступу та співпраці стратегічних альянсів і ділових корпорацій?

Охарактеризуйте сутність споживчого маркетингу; чим споживчий маркетинг відрізняється від класичного маркетингу?

У чому полягає сутність «клубів продукту» у туризмі?

Наведіть приклади «клубів продукту» у туризмі в нашій країні та за кордоном.

6. Практичне завдання:

Інновації в управлінні туристськими підприємствами

Порядок виконання роботи

В процесі виконання практичного завдання студентам необхідно вивчити форми ділового партнерства у сфері туризму і готельного господарства (варіанти для виконання практичного завдання наведено в таблиці 6):

1. Незалежно від варіанта роботи необхідно порівняти основні форми ділового партнерства: стратегічні альянси; ділові корпорації; добровільні союзи; готельні консорціуми; франчайзинг в системі готельного бізнесу; контракти на управління.

Таблиця 6 – Варіанти для виконання практичного завдання

Номер варіанта	Назва роботи	Примітки
1	2	3
1	Стратегічні альянси	Особливості застосування на практиці контрактів на управління можуть бути розглянуті студентами додатково, незалежно від основного варіанта завдання з метою підвищення загальної оцінки.
2	Ділові корпорації	
3	Добровільні союзи	
4	Готельні консорціуми	
5	Франчайзинг в системі готельного бізнесу	

2. За варіантами виконання роботи описати:

2.1. Особливості ділових стосунків залежно від видів управління туристськими (готельними, ресторанными) підприємствами:

– структура управління підприємствами за визначеної формою ділового партнерства;

– розподіл прибутків;

– контроль витрат, якості обслуговування;

– система підготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

2.2. Переваги та недоліки визначеного виду ділового партнерства.

2.3. Приклади ділового партнерства в міжнародній практиці і в Україні у сфері готельного господарства, туризму, ресторанного, курортного господарства.

2.4. Перспективи розвитку ділового партнерства в Україні (відповідно до варіанту).

7. **Джерела:** основні [13–15]; додаткові [16, 19–23].

Заняття 3

Тема 2 Інноваційні процеси в туризмі

Тема заняття «Система динамічного моделювання туристського бізнесу»

План:

1. Динамічне моделювання туристського бізнесу.

2. Управління інноваціями. Управління знаннями.

1. Мета заняття: засвоєння студентами суті й етапів динамічного моделювання туристського бізнесу з метою досягнення організацією встановлених цілей.

2. Методика проведення практичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття; контроль за виконанням домашнього завдання.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

Поняття динамічного моделювання бізнесу.

Етапи динамічного моделювання бізнесу.

Аналіз позиціонування компанії на ринку.

Аналіз зовнішнього оточення організації та її внутрішнього середовища.

Аналіз нелінійних механізмів, які впливають на загальну поведінку бізнес-системи та динаміку інноваційного процесу.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами з динамічного моделювання бізнесу та його етапів, методів залучення персоналу до інноваційної діяльності.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

Дайте визначення поняття «динамічне моделювання бізнесу», «інноваційна арена».

Якими діями характеризується кожен етап динамічного моделювання бізнесу?

За допомогою яких методів можна провести аналіз позиціонування компанії на ринку?

Хто належить до інституціональних зацікавлених осіб організації?

Охарактеризуйте нелінійні механізми, які впливають на загальну поведінку бізнес-системи та динаміку інноваційного процесу.

З якою метою вивчають споживачів з точки зору чутливості до інновацій?

У який спосіб відбувається залучення персоналу до інноваційних процесів на підприємстві?

Визначте основні причини негативного ставлення персоналу до інновацій.

Охарактеризуйте процес управління знаннями на підприємстві.

6. Джерела: основні [13–15]; додаткові [16, 19–23].

Заняття 4

Тема 3 Державне регулювання інноваційної діяльності

Тема заняття «Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності в сфері туризму»

План:

1. Вплив політичної, економічної та соціальної сфер на інноваційні процеси в туризмі.

2. Роль Всесвітньої туристської організації в стимулюванні й розповсюдженні інновацій.

3. Державна підтримка та стимулювання інноваційних процесів.

4. Регулювання інноваційної діяльності у технологічно-розвинених країнах світу.

5. Система державного регулювання інноваційних процесів в Україні.

6. Державна підтримка інноваційної діяльності в туризмі.

1. Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності в сфері туризму на рівні держави та на міжнародному рівні.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття.

Фактори, які впливають на інноваційні процеси в туризмі.

Система стимулювання розвитку туризму в країнах Європейського Союзу.

Міжнародні угоди в сфері туризму, які стимулюють упровадження інновацій у туристську діяльність.

Досвід державної підтримки розвитку інноваційної діяльності.

Регулювання інноваційної діяльності у Сполучених Штатах Америки, Японії, країнах Європейського союзу. Програми інноваційного розвитку.

Проблеми розвитку наукового потенціалу регіонів України.

Основні завдання держави в забезпеченні інноваційної діяльності в туризмі.

Національні організації з просування інновацій у туризмі.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей, що висвітлюють принципи нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності в сфері туризму.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

Які фактори стимулюють розвиток інноваційних процесів у туризмі?

Наведіть завдання діяльності Всесвітньої туристської організації.

У чому полягає сутність розвитку інноваційної діяльності через пряму участь у ній держави?

Охарактеризуйте особливості надання субсидій і грантів. Наведіть різницю між цими поняттями.

Охарактеризуйте особливості регулювання інноваційної діяльності у Сполучених Штатах Америки, Японії, країнах Європейського союзу.

Наведіть законодавчі акти, які регулюють інноваційну діяльність в Україні.

Наведіть основні завдання держави в забезпеченні інноваційної діяльності у сфері туризму.

6. Джерела: нормативні [1–12]; основні [13–15].

ЗМ 1.2 Реалізація інноваційних технологій в туризмі

Заняття 5

Тема 4 Інформаційні інноваційні технології в процесах туристського обслуговування

Тема заняття «Інноваційні технології в інформаційному просторі підприємств туризму»

План:

1. Інформаційні технології, їх впровадження у виробничі процеси підприємств туризму

2. Способи розповсюдження інноваційних продуктів

3. Застосування інформаційних технологій в туризмі

4. Глобальні розподільні системи

5. Електронна комерція

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань та практичних навичок застосування інноваційних інформаційних технологій у сфері туризму.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття,

контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

Еволюція інформаційних технологій.

Інтернет як інформаційно-телекомунікаційний засіб.

Основні форми передачі технологій на комерційній основі.

Віртуальні посередники – сайти готелів, авіакомпаній, туристських фірм.

Характеристика та призначення електронних систем бронювання.

Реклама турпродукту в мережі Інтернет.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами із сучасних інформаційних технологій у туризмі, застосування електронної комерції в процесі туристського обслуговування, використання соціальних мереж для просування туристського продукту.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

Охарактеризуйте еволюцію інформаційних технологій.

У чому полягає сутність протоколу безпроводного зв'язку wap (wireless application protocol)?

Охарактеризуйте основні форми передачі технологій на комерційній основі, а саме: патентні угоди, ліцензійні угоди, ноу-хау, інжиніринг, різновиди ліцензій, паушальний платіж, роялті, участь у прибутку.

Наведіть особливості віртуальних посередників – сайти готелів, авіакомпаній, туристських фірм.

Охарактеризуйте особливості глобальних розподільних систем Galileo, Amadeus, Sabre, Worldspan.

Наведіть основні вимоги до змістовної реклами.

Які види зовнішньої Інтернет-реклами Ви знаєте?

6. Практичні завдання.

Практичне завдання 1

Аналіз іміджу туристського підприємства

Порядок виконання роботи

Студентам необхідно проаналізувати імідж туристського підприємства відносно певних груп сприйняття. Туристське підприємство для аналізу студенти обирають самостійно (вільний вибір).

Структура роботи:

1. Характеристика підприємства: необхідно вказати юридичну адресу, рік заснування, види діяльності тощо.

2. Визначення груп сприйняття іміджу туристського підприємства.

Виділяють понад 8 груп сприйняття іміджу туристського підприємства (рис. 1).

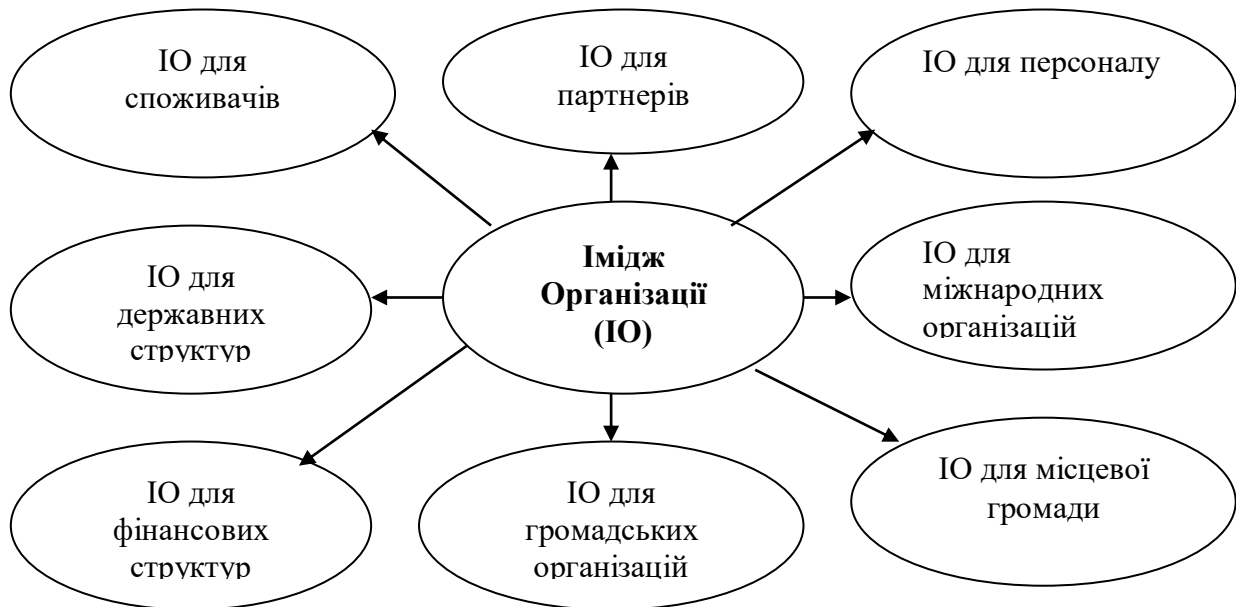

Рисунок 1 – Групи сприйняття іміджу туристського підприємства

В роботі необхідно більш детально зупинитися на аналізі іміджу для партнерів, які забезпечують надання комплексу послуг в рамках туристського пакету.

До них відносять:

- авіакомпанії;
- структури із забезпечення трансферу;
- страхові компанії;
- засоби розміщення;

- постачальники МТБ;
- інші контактні групи.

Отже, студентам необхідно визначити, хто є партнерами досліджуваного підприємства та коротко навести їх характеристики.

Наступним кроком є аналіз існуючого іміджу для зазначених підприємств-посередників за такими критеріями (табл. 7).

Таблиця 7 – Оцінка іміджу турпідприємства для партнерів за бальною оцінкою (max 10 балів)

Критерії оцінки іміджу	Оцінка фактора	1 рік		2 рік		3 рік	
		Бали	Оцінка	Бали	Оцінка	Бали	Оцінка
Тривалість співпраці	0,10						
Виконання зобов'язань щодо обсягів обслуговування	0,25						
Пунктуальність	0,15						
Дотримання умов щодо ведення грошових розрахунків	0,30						
Надійність турфірми як партнера	0,20						
Всього:	1,0	–		–		–	

В таблиці аналізується діяльність аналізованого турпідприємства відносно підприємств-посередників.

Стовпчик «Оцінка» визначається як добуток показника «Оцінка фактору» та стовпчика «Бали», отримані за кожним аналізованим показником:

$$\text{Оцінка (стовпчик 4, 6, 8)} = \text{Оцінка фактору (стовпчик 2)} \times \text{Бали (Стовпчик 3, 5, 7)}.$$

3. Визначення PR-заходів, які необхідно розробити для досліджуваних партнерів турпідприємства.

4. Формування висновків щодо проведеного дослідження.

Практичне завдання 2

Аналіз репутації підприємства в інтернет-просторі та визначення рівня інформаційної інтеграції підприємства

Порядок виконання роботи

В процесі виконання практичного завдання студентам необхідно проаналізувати підприємство сфери туризму з точки зору його репутації в соціальних мережах і в Інтернет-просторі в цілому, а також визначити рівень інформаційної інтеграції підприємства в інтернет-простір і розповсюдженості інформації про нього.

Зміст роботи

Незалежно від варіанту роботи студентам слід навести характеристику 5-ти найбільш розповсюджених соціальних мереж (за вибором) і вказати рік їх заснування, аудиторію користувачів, спеціалізацію (якщо така є) та інші відомості.

Варіанти для виконання роботи наведені в таблиці 8.

Таблиця 8 – Варіанти для виконання практичної роботи

Варіант	Підприємства для аналізу
1	Готельні підприємства
2	Туристські підприємства
3	Санаторно-курортні підприємства
4	Підприємства ресторанного господарства
5	SPA-підприємства, салони краси
6	Спортивні комплекси, центри

За варіантом роботи:

2. Навести загальну характеристику підприємства.

2.1. Охарактеризувати сегмент клієнтів, на якому спеціалізується аналізоване підприємство.

2.2. Проаналізувати систему електронного маркетингу підприємства і його роботу в соціальних мережах, в т.ч. відгуки на спеціалізованих сайтах:

2.3. Описати, на яких сайтах або в яких соціальних мережах представлена інформація про підприємства аналізованої сфери. Опишіть навігацію цих сайтів (зробіть скрин шот головних сторінок цих сайтів або соціальних мереж).

2.4. Чи приділяється увага роботі з клієнтами в on-line / off-line режимі (обробка відгуків, формування репутації).

2.5. Оцінити міру інформаційної інтеграції підприємства в Інтернет-простір: в яких з існуючих спеціалізованих мереж представлено підприємство (зробити скриншот цих сторінок).

2.6. Виходячи із зібраної в п. 5.3 інформації необхідно визначити масштаб інтеграції підприємства в інформаційний простір:

- локальний (рівень міста);
- регіональний;
- державний (рівень країни);
- міжнародний (рівень декількох країн).

2.7. Необхідно зібрати відгуки про це підприємство і декілька підприємств-конкурентів, які залишають клієнти в соціальних мережах, на спеціалізованих сайтах з наступним їх ранжируванням:

- позитивні відгуки – 3 бали;
- нейтральні відгуки – 1 бал;
- негативні відгуки – (– 3) бали.

Також необхідно зробити скриншот сторінок з відгуками, яким привласнюється оцінка.

Приклад розрахунку рейтингу ресторанних підприємств наведений в таблиці 9.

Таблиця 9 – Приклад розрахунку рейтингу ресторанних підприємств

Підприємство	Відгуки			Розрахунок рейтингу	Підсумковий рейтинг
	Позитивні	Нейтральні	Негативні		
1	2	3	4	5	6
«Гурман»	5	3	2	$5 \times 3 + 3 \times 1 + 2 \times (-3)$	$15 + 3 - 6 = 12$
«Тбілісі»	4	3	3	$4 \times 3 + 3 \times 1 + 3 \times (-3)$	$12 + 3 - 9 = 6$

Продовження таблиці 9

1	2	3	4	5	6
«Полтава»	6	3	4	$6 \times 3 + 3 \times 1 + 4 \times (-3)$	$18 + 3 - 12 = 9$
«Острів»	6	2	5	$6 \times 3 + 2 \times 1 + 5 \times (-3)$	$18 + 2 - 15 = 5$
«Веселі друзі»	2	4	6	$2 \times 3 + 4 \times 1 + 6 \times (-3)$	$6 + 4 - 18 = -8$
«Хуторок»	3	2	5	$3 \times 3 + 2 \times 1 + 5 \times (-3)$	$9 + 2 - 15 = -4$
«Березовий гай»	4	1	3	$4 \times 3 + 1 \times 1 + 3 \times (-3)$	$12 + 1 - 9 = 4$

2.8. Необхідно залишити свій відгук про діяльність підприємств цієї сфери (будь-якого підприємства, можна не лише того підприємства, яке аналізується). Зробіть скрин шот сторінки з власним відгуком.

2.9. Спираючись на зібрану інформацію, необхідно скласти рейтинг підприємств міста (регіону) починаючи від підприємств-лідерів з точки зору репутації (відповідно до відгуків) і закінчуючи підприємствами аутсайдерами (що мають більше за негативних, чим позитивних відгуків і відповідно негативну загальну оцінку).

2.10. Побудуйте графік оцінки рейтингу аналізованих підприємств. Визначите місце аналізованого підприємства в ньому.

Приклад побудови рейтингу ресторанних підприємств наведено на рисунку 2.

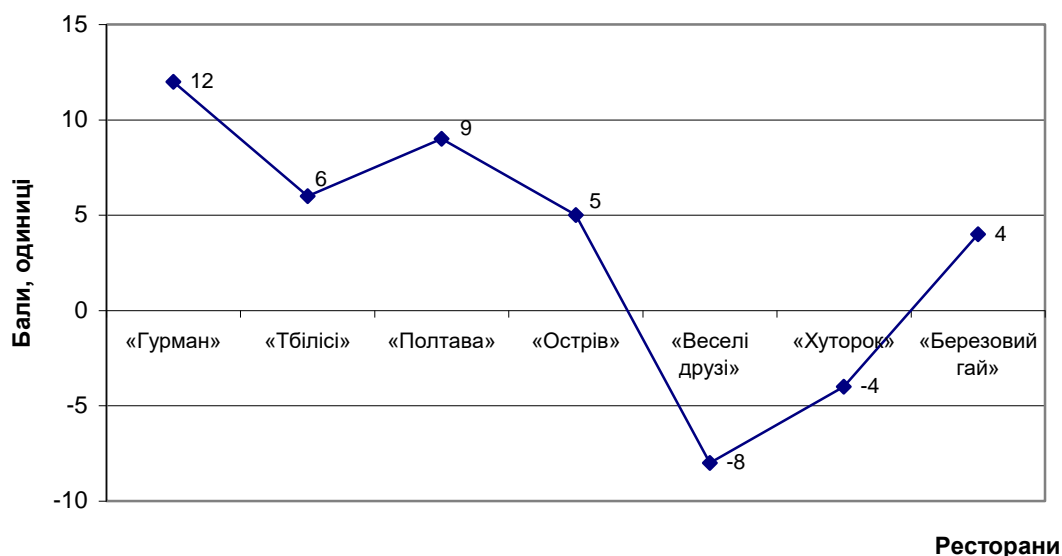

Рисунок 2 – Приклад побудови рейтингу ресторанних підприємств міста Х

2.11 Дайте рекомендації аналізованому підприємству відносно його проблем і перспектив розвитку, у тому числі щодо підвищення рівня інформаційної інтеграції підприємства, а також налагодження роботи з клієнтами в соціальних мережах.

7. Джерела: основні [13–15]; додаткові [17, 18, 22].

Заняття 6

Тема 5 Інноваційні проекти в туризмі

Тема заняття «Нові види та форми організації подорожей»

План:

1. Особливості екстремального туризму.
2. Сухопутний туризм.
3. Повітряний туризм, відпочинок та розваги.
4. Водний туризм.
5. Інноваційні форми організації подорожей.

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань і практичних навичок із особливостей формування нових видів та форм організації подорожей.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання до теоретичної частини заняття.

Поняття екстремального туризму та його різновидів.

Трекінг. Альпінізм. Скалолазання.

Велосипедний туризм та його особливості. Лижний туризм. Горні лижі.

Верховий туризм. Тури на собаках.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами, що висвітлюють особливості економічної діяльності підприємств ресторанного господарства, перевірка домашніх розрахункових завдань.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

Які види сухопутного туризму Ви знаєте? Які з цих видів можна віднести до екстремального туризму?

Наведіть класифікацію гірськолижних трас за ступенем складності.

Які види верхового туризму Ви знаєте?

Наведіть приклади відомих пішохідних, верхових та гірних світових маршрутів.

Наведіть приклади водних маршрутів в Україні.

Охарактеризуйте особливості планеризму, балонінгу, парашютінгу, кайтінгу.

Охарактеризуйте особливості рафтингу, подорожей на гребних і вітрильних судах. Екзотичних плавзасобах.

У чому полягає сутність організації аймер і турів, айм-турів?

Визначте інноваційні особливості сучасного лікувального туризму.

Наведіть приклади музеїв нових профілів у нашій країні та за кордоном.

У чому полягає сутність системи клубного відпочинку аймер?

6. Практичне завдання.

Дослідження мобільних додатків у сфері туризму

Порядок виконання роботи

1. Студентам необхідно дослідити ринок мобільних додатків за варіантом завдання, які використовуються в туристських мандрівках.

2. Після наведення загальних відомостей та характеристики ринку мобільних пристроїв для мандрівників, необхідно детальніше дослідити один з мобільних додатків.

Варіанти для виконання практичного завдання наведені в таблиці 10.

Таблиця 10 – Варіанти для виконання практичного завдання

Номер за варіантом	Розділи (рубрики)	Додатки
1	2	3
1	Збори	PackPoint

Продовження таблиці 10

1	2	3
2	Перельоти	Skyscanner
		Flightradar24 – Відстеження літаків, збір даних про перельоти
		SkyGuru – Боротьба з аерофобією
3	Переїзди на машині, автобусі, поїзді	Rome2Rio — планувальник складних маршрутів
		RailPlanner — поїзди в Європі
		Uber – дешева таксі
		Google Maps – порівняння цін на таксі
		Zipcar – каршерінг
		park4night – місця для ночівлі в автобудинку
4	Поїздки на велосипеді	Mobike – міський велопрокат
5		Strava – трекер для їзди на велосипеді та бігу
	Нестандартне житло	Couchsurfing – мережа гостинності
		TrustedHousesitters — нагляд за житлом
6	Карти і маршрути	MAPS.ME – офлайн-карти
		OruxMaps – офлайн-карти для походів
		Citymapper – громадський транспорт
7	Бюджет	XE Currency Converter – конвертер валют
		Expensify – бюджет у відпусці
		Budgy – спільні витрати
8	Культура і спілкування	Google Art & Culture – путівник по культурі
		Yuggler – розваги для дітей
		izi.TRAVEL – аудіогід
9	Мова	Google Translate – перекладач
		Duolingo – навчання мовам
10	Їжа	Foursquare – пошук ресторанів
		HappyCow – вегетаріанські та веганські ресторани
		Vivino – вибір вина
11	Зв'язок та покупки	WiFi Map – паролі від громадських точок WiFi
		Apple Pay и Google Pay – безконтактні платежі
		AVO – дешеві дзвінки в роумінгу
12	Комфорт і безпека	Relax Melodies – звуки для сну
		D Minder – безпечний час на сонці
		Life360 Family Locator – сімейний пеленгатор

Номер варіанта студенти обирають за останнім номером залікової книжки. Зміна варіанта можлива за умови його узгодження в викладачем.

Під час дослідження необхідно навести такі дані:

2.1. Назва додатка.

2.2. Рік впровадження, історія виникнення, країна походження.

2.3. Технологія використання, опис навігації.

2.4. Умови використання, сумісність з іншими програмами. Вимоги до ІТ-пристроїв, на які встановлюється досліджуваний додаток (програма).

2.5. Дослідження вартісних характеристик мобільного додатку: мінімальні та максимальні ціни на мобільний додаток (з наведенням скріншоту інтернет-сторінок).

В процесі виконання практичного завдання 3 необхідно зробити скриншот сторінок за досліджуваною тематикою за кожним із перелічених вище пунктів.

7. Джерела: основні [13–15]; додаткові [17, 18, 22].

Заняття 7

Тема 5 Інноваційні проекти в туризмі

Тема заняття «Маркетингові інновації в туризмі»

План:

1. Система просування готелів, санаторіїв, туристських фірм у соціальних мережах.

2. Зарубіжний досвід роботи в соціальних мережах.

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань і практичних навичок застосування маркетингових інновацій у туризмі, зокрема в інтернет-просторі.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання до теоретичної частини заняття:

Просування туристських послуг в Інтернеті в умовах розвитку соціальних мереж.

Види українських соціальних мереж.

Вибір цільової аудиторії для просування туристського продукту.

Комунікаційні формати соціальних мереж.

Закордонний досвід роботи в соціальних мережах.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами, що висвітлюють особливості маркетингових інновацій в сфері туризму.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

Наведіть класифікацію соціальних мереж.

Які соціальні мережі є найбільш прийнятними для просування вітчизняних туристських послуг?

Наведіть приклади просування готельних послуг у соціальних мережах у нашій країні та за кордоном.

Охарактеризуйте комунікаційні формати соціальних мереж: форуми, блоги, огляди і коментарі.

Дайте визначення поняття «Social Media Optimization» (SMO), що воно означає, для чого використовується?

Хто та коли ввів поняття SMO?

Дайте визначення поняття «Social Media Marketing» (SMM), що воно означає, для чого використовується?

У чому полягає сутність управління репутацією в соціальних мережах?

6. Джерела: основні [13–15]; додаткові [17, 18, 22].

ЗМ 3 Фінансове та інвестиційне забезпечення впровадження інноваційних технологій в туризмі

Заняття 8

Тема 6 Правові аспекти інноваційної діяльності

Тема заняття «Правове забезпечення інноваційної діяльності»

План:

1. Інтелектуальний продукт як власність.
2. Інтелектуальний продукт як товар.
3. Використання прав на інтелектуальну власність у сфері туризму.

4. Охорона та захист інтелектуальної власності.

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань та опанування практичними навичками роботи реалізації інновацій у туризмі у межах встановленого в правового поля.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

Характеристика та зміст поняття «інтелектуальний продукт».

Класифікація об'єктів інтелектуальної власності.

Документи, які становлять основу інтелектуального товару.

Формування ринку інтелектуальних продуктів.

Система франчайзингу та її характеристика.

Складання договорів комерційної концесії.

Способи охорони та захисту інтелектуальної власності.

Міжнародні угоди про охорону інтелектуальної власності.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей, що висвітлюють практичні особливості та проблеми правового забезпечення інноваційної діяльності у сфері туризму.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

Охарактеризуйте роль інтелектуальної власності в економічному розвитку держави.

Визначте системний зв'язок, який існує між об'єктами інтелектуальної власності.

Наведіть характеристику патентів, історію їх виникнення, особливості використання.

Охарактеризуйте ліцензію як форму передачі інноваційних технологій.

Дайте визначення поняття та наведіть основні складові права інтелектуальної власності.

Охарактеризуйте недоліки та переваги системи франчайзингу для її учасників.

Наведіть послідовність і особливості складання договорів комерційної концесії.

Визначте цілі створення, переваги й особливості функціонування мереж туристських агентств.

Охарактеризуйте структуру управління мережами туристських агентств.

Які способи охорони та захисту інтелектуальної власності Ви знаєте?

Охарактеризуйте міжнародні угоди про охорону інтелектуальної власності.

6. Практичні завдання.

Практичне завдання 1

Інноваційні технології в розвитку музейної справи

Порядок виконання роботи:

В процесі виконання практичного завдання студентам необхідно проаналізувати діяльність незвичних сучасних музеїв у нашій країні та за кордоном.

Зміст роботи:

1. Незалежно від варіанта роботи необхідно:

- навести основні тенденції розвитку світової музейної справи;
- скласти власну класифікацію музеїв (мінімум за чотирма критеріями);
- описати музеї нових форматів в Україні (мінімум два музеї).

Варіанти для виконання практичного завдання наведено в таблиці 11.

Таблиця 11 – Варіанти для виконання практичного завдання

Варіант	Країна
1	2
1	Франція
2	Великобританія
3	Бельгія
4	Нідерланди
5	Італія

Продовження таблиці 11

1	2
6	Іспанія
7	США
8	Німеччина
9	Японія
10	Північна Корея

2. За варіантами виконання роботи описати нові (нестандартні) музеї за кордоном (2–3 музеї на вибір), а саме:

2.1. Рік заснування, країна, місто;

2.2. Сегмент споживачів (за віком, статусом, освітою тощо);

2.3. Тематика експозиції;

2.4. Використання інтерактивних методів демонстрації, елементів анімації, функціональності показу тощо;

2.5. Термін показу експозиції (чи він є постійним, сезонним, тимчасовим);

2.6. Частота зміни експозиції або поповнення новими експонатами;

2.7. Перспективи розвитку музеїв нових форматів в досліджуваній країні.

Практичне завдання 2

Інноваційні технології в наданні екскурсійних послуг

Порядок виконання роботи:

В процесі виконання практичного завдання № 8 студентам необхідно проаналізувати діяльність міжнародної компанії «City Sightseeing», яка надає екскурсійні послуги у найрізноманітніших містах по всьому світу і забезпечує мовну доступність і зручність для екскурсантів за допомогою використання індивідуальних аудіо гідів на декількох мовах.

Зміст роботи:

1. Незалежно від варіанта роботи слід навести короткий опис діяльності компанії «City Sightseeing» та послуг, які надає дана компанія.

Варіанти для виконання практичного завдання наведені в таблиці 12.

Таблиця 12 – Варіанти для виконання практичного завдання

Варіант	Міста для відвідин туристами
1	Піза, Італія
2	Пафос, Кіпр
3	Барселона, Іспанія
4	Венеція, Італія
5	Нью-Йорк, США
6	Кордоба, Іспанія
7	Ліверпуль, Англія
8	Афіни, Греція
9	Дублін, Ірландія
10	Копенгаген, Данія

2. За відповідним варіантом роботи:

2.1. Завантажити з офіційного сайту компанії «City Sightseeing» (<http://www.city-sightseeing.com>) карту міста (за варіантом) із вказівкою основних об'єктів туристської привабливості.

2.2. Вказати мови, на яких надаються екскурсії по аналізованому місту (зробити скрін шот сторінки в Інтернеті).

2.3. Вказати кількість розроблених маршрутів по аналізованому місту, що надаються компанією «City Sightseeing» та їх часову тривалість.

2.4. Навести вартість користування послугами компанії «City Sightseeing» за добу (або іншу тривалість, якщо така передбачена компанією) для дорослих та дітей.

2.5. Навести графік руху автобусів по екскурсійних маршрутах міста та інтервали між ними.

2.6. Навести перелік зупинок на об'єктах туристської привабливості по кожному маршруту (зробити скрін шот цих зупинок).

2.7. Навести короткий опис основних об'єктів туристської привабливості міста (до 8 – 10 об'єктів).

2.8. На основі зібраної інформації розробити графік відвідин основних об'єктів туристської привабливості для туристів, що зупиняються у місті терміном: 5 годин; 10 годин; 15 годин.

Графік відвідин основних об'єктів туристської привабливості повинен містити часовий графік пересування по екскурсійних маршрутах із вказівкою тих зупинок, які пропонується зробити, а також часу, який знадобиться для пересадки з одного екскурсійного маршруту на інший.

Приклад складання графіку відвідин основних об'єктів туристської привабливості м. Неаполя для туристів, що зупиняються у місті терміном 5 годин наведений в таблиці 13.

Таблиця 13 – Приклад складання графіку відвідин основних об'єктів туристської привабливості м. Неаполя для туристів, що зупиняються у місті на 5 годин

Зупинки	Об'єкти туристської привабливості	Час огляду, хв
	Прибуття до початку екскурсії на зупинку Largo Castello (Великий замок) о 9.00. Огляд замку*	30.00
Лінія В – 72 хвилини		
1	Посадка на кінцевій автобусній зупинці Largo Castello (Великий замок) о 9.30 (згідно розкладу)	–
4	Палац Storici. Вихід з автобусу. Огляд палацу	15.00
8	Парк Vigiliano	39.00
Лінія А – 61 хвилини		
1	Посадка на кінцевій автобусній зупинці Largo Castello (Великий замок) о 11.50 (згідно розкладу)*	–
2	Палац Vittoria. Вихід з автобусу. Огляд палацу	07.00
4	Музей археології. Вихід з автобусу. Огляд музею	60.00
<p>*Огляд Великого замку до початку руху за маршрутом по Лінії В – 30 хв. Час руху по лінії В – 72 хв. Зупинки на огляд об'єктів по лінії В – $15 + 39 = 54$ хв. Загальний час руху з оглядом об'єктів по лінії В – 126 хв. (2 години 6 хвилин). Пересадка на лінію А ($9.30 + 2$ години 6 хв ≈ 11.40; за розкладом об 11.50).</p>		

В таблиці 14 наведений приклад розрахунку загальної тривалості екскурсії по м. Неаполю для туристів, що прибули у місто терміном на 5 годин.

Таблиця 14 – Розрахунок загальної тривалості екскурсії по м. Неаполю для туристів, що прибули у місто на 5 годин

Об'єкти туристської привабливо	Хвилин
Лінія В	
1	2
Огляд Великого замку до початку руху за маршрутом по Лінії В	30

Продовження таблиці 14

1	2
Загальний час руху по лінії В	72
Зупинки на огляд об'єктів по лінії В (15 + 39)	54
Всього час огляду об'єктів по лінії В:	156
Лінія А	
Пересадка на лінію А	10
Загальний час руху по лінії А	61
Зупинки на огляд об'єктів по лінії А (07 + 60)	67
Всього час огляду об'єктів по лінії А:	138
Загальний час огляду міста:	294*
*Або 43 години 54 хвилини.	

7. Джерела: нормативні [1–12]; основні [13–15]; додаткові [17, 19, 20, 22, 23].

Заняття 9

Тема 7 Фінансове та інвестиційне забезпечення впровадження інноваційних технологій в туризмі

Тема заняття «Фінансове та інвестиційне забезпечення реалізації інновацій в туризмі»

План:

1. Економічні основи, джерела, форми та методи фінансового забезпечення інноваційної діяльності.

2. Методи оцінки інноваційних проектів.

3. Ризики інноваційних проектів.

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань та опанування практичними навичками з організації фінансового та інвестиційного забезпечення реалізації інновацій в туризмі.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

Форми та методи фінансового забезпечення інноваційних проектів.

Методи аналізу та оцінки інвестиційних проектів.

Класифікація ризиків.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей, що висвітлюють проблеми й перспективи фінансового та інвестиційного забезпечення реалізації інновацій у сфері туризму.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

Охарактеризуйте основні джерела інвестування інновацій.

Які форми та методи фінансового забезпечення інноваційних проектів Ви знаєте?

Наведіть особливості використання комерційних кредитів, лізингу, венчурних інвестицій.

Охарактеризуйте структуру венчурного капіталу в розвинених країнах світу.

Наведіть основні етапи розрахунку чистого приведеного ефекту.

Охарактеризуйте методику розрахунку індексу рентабельності інвестицій.

У який спосіб визначається строк окупності інвестицій?

Які класифікаційні ознаки ризиків Ви знаєте?

Наведіть особливості ризиків, притаманних туристському інноваційному продукту.

Охарактеризуйте заходи з мінімізації негативного впливу ризиків у процесі реалізації інноваційних проектів.

6. Практичні завдання.

Практичне завдання 1

Дослідження інноваційного формату проведення екскурсій:

квест екскурсії

Порядок виконання роботи

В процесі виконання практичного завдання студенти мають дослідити розвиток та особливості організації квест-екскурсій в Україні та за кордоном.

Варіанти для виконання практичного завдання наведені в таблиці 15.

Таблиця 15 – Варіанти для виконання практичного завдання

Номер за варіантом	Країна
1	США
2	Франція
3	Іспанія
4	Італія
5	Нідерланди
6	Німеччина
7	Канада
8	Чехія
9	Австрія
10	Угорщина

Номер варіанта студенти обирають за останнім номером залікової книжки. Зміна варіанта можлива за умови його узгодження в викладачем.

Структура завдання:

1. Історія виникнення квест-екскурсій (країна, рік (роки), автори перших квест-екскурсій, їхня тематика, причини зміни класичного формату екскурсій).
2. Види квест-екскурсій та їхня класифікація.
3. Закордонний досвід організації квест екскурсій (виконується за варіантом (див. табл. 15)).
4. Організація квест-екскурсій в Україні.

Практичне завдання 2

Дослідження розвитку віртуальних турів (екскурсій)

Порядок виконання роботи

В процесі виконання практичного завдання студентам необхідно дослідити тенденції розвитку віртуальних турів (екскурсій).

Порядок виконання роботи:

1. Історія виникнення віртуальних турів (екскурсій) (країна, рік (роки), автори перших віртуальних екскурсій, їхня тематика, доступність такого

формату екскурсій для пересічних громадян (відкриті завжди або з обмеженим доступом тощо)).

2. Види віртуальних турів та їхня класифікація.

3. Закордонний досвід організації віртуальних турів (виконується за варіантом (табл. 16)).

Таблиця 16 – Варіанти для виконання практичного завдання

Номер за варіантом	Країна
1	США
2	Франція
3	Іспанія
4	Італія
5	Нідерланди
6	Німеччина
7	Канада
8	Чехія
9	Австрія
10	Угорщина

Необхідно вказати: який тур, тривалість, технічне забезпечення на основі якого був розроблений цей тур; вимоги до ІТ-пристроїв для використання цього віртуального туру.

Під час написання цього пункту роботи необхідно зробити скрин шот сторінок з описанням програмного забезпечення зазначених віртуальних турів.

4. Організація віртуальних турів в Україні.

Номер варіанта студенти обирають за останнім номером залікової книжки. Зміна варіанта можлива за умови його узгодження в викладачем.

7. Джерела: основні [13–15]; додаткові [16, 17, 19, 20, 22, 25].

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативні джерела

1. Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 998-XIV (998-14). – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://library.kr.ua/zakon/zakavtprav.html>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

2. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

3. Про режим іноземного інвестування [Електронний ресурс] : Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

4. Про основи державної політики в сфері науки і науково-технічної діяльності [Електронний ресурс] : Закон України від 01.12.1998 № 284-XIV. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/284-14>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

5. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг [Електронний ресурс] : Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

6. Про охорону прав на промислові зразки [Електронний ресурс] : Закон України від 15.12.1993 № 3689-XII. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

7. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. – Електронні

текстові дані. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

8. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки [Електронний ресурс] : Закон України від 11.07.2001 № 2623-XIV. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

9. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. – Електронні текстові дані. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

10. Про внесення змін до Закону України «Про туризм» [Електронний ресурс] : Закон України від 18.11.2003 № 1282-IV.– Електронні текстові дані. Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1282-15>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

11. ДСТУ 4269:2003 Послуги туристичні. Класифікація готелів. [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : https://dnaop.com/html/29982/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_4269_2003, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

12. ДСТУ 4268:2003 Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги. [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : https://dnaop.com/html/29636/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_4268_2003, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

Основні джерела

13. Влащенко Н. М. Інноваційні технології у ресторанному, готельному господарстві та туризмі : навч. посібник / Н. М. Влащенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 373 с.

14. Влащенко Н. М. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Інноваційні технології в туризмі» (для студентів 5 курсу всіх форм навчання,

освітньо-кваліфікаційного рівня магістр спеціальностей 241 – Готельно-ресторанна справа, 242 – Туризм) / Н. М. Влащенко, М. В. Тонкошкур ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 132 с.

15. Економіка й організація інноваційної діяльності : підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка. – Київ : ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.

Додаткові джерела

16. Антонюк Л. Л. Інновації : теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – Київ : КНЕУ, 2003. – 394 с.

17. Влащенко Н. М. Інноваційні технології в готельному господарстві : навч. посібник / Н. М. Влащенко – Харків : Вид-во ТОВ «Друкарня МАДРИД», 2014. – 128 с.

18. Георгіаді Н. Г. Формування і використання інформаційної системи управління економічним розвитком підприємства : монографія / О. Є. Кузьмін, Н. Г. Георгіаді. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 368 с.

19. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент : теорія і практика в умовах трансформаційної економіки : навч. посібник / В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. Н. Меркулов. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.

20. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посібник / М. А. Йохна, В. В. Стадник. – Київ : Вид-й центр «Академія», 2005. – 259 с.

21. Інноваційний розвиток промисловості України : монографія / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Дениченка. – Київ : КНТ, 2006. – 648 с.

22. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) :

навч. посібник / О. О. Любіцева. – 3-є вид., перероб. та доп. – Київ : Альтпрес, 2005. – 436 с.

23. Федулова Л. І. Інноваційна економіка : підручник / Л. І. Федулова. – Київ : Либідь, 2006. – 480 с.

24. Філіпенко А. С. Економічний розвиток сучасної цивілізації : навч. посібник / А. С. Філіпенко – [3-є вид., перероб. і допов.]. – Київ : Знання України, 2006. – 316 с.

25. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. – Харків : ХДУХТ, 2012. – 210 с.

26. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія / Й. Шумпетер ; пер. с англ. В. Ружицький, П. Тарашук. – Київ : Вид-во «Основи», 1995. – 528 с.

Інтернет-ресурси

27. Безкоштовний онлайнвий каталог патентів з можливістю пошуку [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://www.FreePatentsOnline.com>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

28. Дідченко О. І. Сутність та класифікація інновацій / О. І. Дідченко, О. Ю. Бибочкина [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_4_048.pdf, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

29. Луциків І. Економічна сутність інноваційної діяльності / І. Луциків [Електронний ресурс] – Електронні текстові дані. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gev/2010_2/UKRAINE_ECONOMY/014.pdf, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

30. Сайт авіакомпанії «Emirates» [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : http://www.emirates.com/ru/russian/plan_book/essential_information/dietary_requirements.aspx, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

31. Сайт Державного агентства України з інвестицій та інновацій [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://www.in.gov.ua>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

32. Сайт Державного департаменту інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://www.sdip.gov.ua>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

33. Сайт державного музею авіації України (Жуляни) [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://aviamuseum.com.ua/ru>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

34. Сайт Державного фонду фундаментальних досліджень [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://www.dffd.gov.ua>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

35. Сайт з описанням музеїв нових профілей в Україні [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : https://24tv.ua/ru/5_ukrainskih_muzeev_kotorye_tochno_ne_nazovesh_skuchnymi_n787174, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

36. Сайт з описанням музеїв нових профілів в Україні [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : https://24tv.ua/ru/stati_tag4571, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

37. Сайт присвячений інноваціям та інвестиціям [Електронний ресурс]. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <http://www.innopolis.info>, вільний (дата звернення: 31.08.2022). – Назва з екрана.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до практичних занять та організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИЗМІ»

*(для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання
зі спеціальності 242 – Туризм)*

Укладач **ВЛАЩЕНКО** Наталія Миколаївна

Відповідальний за випуск *Л. В. Оболенцева*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання Н. М. Влащенко

План 2022, поз. 385М

Підп. до друку. 31.08.2022. Формат 60 × 84/16.
Електронне видання. Ум. друк. арк. 2,8.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №5328 від 11.04.2017.